

СЧЕТОВОДНАТА ИНФОРМАЦИЯ - ИЗХОДНА БАЗА ЗА АНАЛИЗ НА ИМУЩЕСТВЕНТО И ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКА КООПЕРАЦИЯ „ЕДИНСТВО”, с. КОСТИЕВО, ОБЛАСТ ПЛОВДИВСКА, ПРЕЗ ПЕРИОДА 2007-2009 Г.
ACCOUNTING INFORMATION – A STARTING POINT FOR ANALYSIS OF THE ASSETS AND FINANCIAL POSITION OF THE AGRICULTURAL COOPERATIVE EDINSTVO IN THE VILLAGE OF KOSTIEVO, REGION – PLOVDIV, FOR THE PERIOD 2007–2009

Димитър Янков
Dimitar Yankov

Аграрен университет – Пловдив
Agricultural University – Plovdiv

E-mail: mitkop1798@abv.bg

Резюме

Целта на изследването е да се даде комплексна оценка на финансовото състояние на земеделска кооперация „Единство” в с. Костиево, област Пловдивска, на база счетоводната информация, съдържаща се в годишния финансов отчет.

Анализът на протичащите икономически процеси и получените резултати се извършват чрез системи от показатели, изразени като коефициенти за ликвидност, финансова автономност, рентабилност и ефективност (Durin et al., 2002).

Abstract

The aim of the study was to provide a comprehensive assesment of the financial situation of the agricultural cooperative *Edinstvo* in the village of Kostievo in the region of Plovdiv, based on the accounting information contained in the annual financial report.

The analyses of the economic processes and results were done through a system of indicators, expressed in terms of liquidity, financial autonomy, profitability and efficiency.

Ключови думи: счетоводна информация, финансово състояние, ликвидност, финансова автономност, рентабилност и ефективност.

Key words: accounting information, financial condition, liquidity, financial autonomy, profitability and efficiency.

ВЪВЕДЕНИЕ

В условията на пазарна икономика управлението на земеделските кооперации е сложен, непрекъснат и динамичен процес, което се обуславя от постоянните цели, свързани със структурирането, стабилизирането и устойчивото развитие на тяхната дейност (Averkovich et al., 2004).

В отделните земеделски предприятия извършването на счетоводен анализ осъществява връзката между събраната и обработената счетоводна информация и на тази основа се вземат адекватни управленски решения. Този анализ изследва резултатите от производствено-стопанската дейност при конкретни почвено-климатични и организационно-икономически условия, при които те се постигат. Чрез него се разкрива и измерва влиянието на отделните фактори, които са допринесли за крайните резултати.

Целта е да се даде вярна, точна и комплексна оценка както за положителните, така и за отрицателните резултати, за разкриване на резервите, за по-пълното използване на ресурсите и повишаване равнището на икономическата ефективност на производството.

Анализът на протичащите икономически процеси и получените резултати се извършва чрез система от показатели. Чрез тези показатели се дава характеристика за различните направления от финансово-стопанската дейност: динамика и съизмерване на получените приходи с извършените разходи; равнище на използване на ресурсите и ефективност от тяхното влягане; съпоставяне на финансовите резултати и рентабилността; обръщаемост на оборотния капитал, ликвидност, платежоспособност, финансова независимост и

равнище на задължнялост, вземания и т.н. (Georgieva, 2009).

МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Приетите икономически показатели, които се характеризират като количествен и качествен елемент на финансовото и имущественото състояние на обекта на изследване, имат за основа информацията от счетоводния баланс и отчета за приходите и разходите.

Показателите се изразяват като коефициенти. Изследвани са и се анализират следните по-важни показатели за:

- ликвидност;
- финансова автономност;
- рентабилност;
- ефективност.

Всеки един от тези показатели е свързан с въздействието на редица фактори, които обуславят резултата от това въздействие върху имущественото и финансовото състояние на земеделската кооперация.

Периодът на изследване обхваща 2007–2009 г.

Като основен метод на изследване използват метода на сравнението, чрез който се оценяват измененията на параметрите на приетите показатели за оценка на финансовото състояние на земеделската кооперация, при спазване критерия на съвместимост и съпоставимост на сравнените данни. По този начин се постига висока степен на обективност на получените резултати и точност на направените изводи от извършения анализ.

РЕЗУЛТАТИ

1. Показатели за ликвидност

Ликвидността като икономическа категория изразява способността на стопанската единица да покрива текущите си задължения с наличните си краткотрайни активи и е важна предпоставка за

равнището на платежоспособност. Високите стойности на показателите за ликвидност показват добра способност на стопанското предприятие да покрива текущите си задължения и възможност за пренасочване на паричните средства в други дейности. Прекалено високите стойности на показателите показват недобра възвръщаемост на капитала. Показателите за ликвидност се изчисляват като коефициенти (табл. 1).

1.1. Коефициент на обща ликвидност ($K_{ол}$)

$$K_{ол} = \frac{\text{Краткотрайни активи}}{\text{Краткотрайни пасиви}}$$

1.2. Коефициент за бърза ликвидност ($K_{бл}$)

$$K_{бл} = \frac{\text{Кр. вземания} + \text{кр. фин. активи} + \text{парични средства}}{\text{Краткотрайни пасиви}}$$

1.3. Коефициент за незабавна ликвидност ($K_{нл}$)

$$K_{нл} = \frac{\text{Кр. вземания} + \text{парични средства}}{\text{Текущи пасиви}}$$

1.4. Коефициент за абсолютна ликвидност ($K_{ал}$)

$$K_{ал} = \frac{\text{Парични средства}}{\text{Текущи пасиви}}$$

Резултатите от направените изследвания и изчисления на показателите за ликвидност дават основание да се направят следните изводи:

- ако коефициентът на ликвидност е равен или по-голям от единица, това означава, че с наличните си краткотрайни активи селскостопанската кооперация покрива краткосрочните си задължения. Земеделската кооперация има много добра обща ликвидност, тъй като коефициентите са чувствително над единица. В случая това означава, че с наличните си краткотрайни активи за периода 2007-2009 г. се покриват неколккратно краткотрайните задължения.
- коефициентът за бърза ликвидност е под единица (с изключение през 2008) и е със стойности

Таблица 1. Изходна информация за изследване на показателите за ликвидност през периода 2007–2009 г.

Table 1. Background information for the study of indicators of liquidity for the period 2007-2009 (x. лева)

Изходни данни и показатели Baseline data and indicators	Години/Years		
	2007	2008	2009
Краткотрайни активи/Current assets	1002	1545	2039
Краткосрочни вземания/Accounts receivables	69	106	799
Парични средства/Cash and cash equivalents	19	313	44
Текущи задължения/Current liabilities	290	318	933
Краткотрайни пасиви/Current liabilities	286	309	924
Коефициент на обща ликвидност/Current ratio	3,50	5,00	2,21
Коефициент на бърза ликвидност/Quik ratio	0,31	1,35	0,91
Коефициент на незабавна ликвидност Coefficient of immediaty liquidity	0,30	1,32	0,90
Коефициент на абсолютна ликвидност Absolute liquidity ratio	0,06	0,98	0,05

съответно през 2007 и 2009 г. – 0,31 и 0,91, което показва, че с наличните краткосрочни вземания и парични средства кооперацията не може да си покрива краткотрайните пасиви.

- земеделската кооперация е с определено слаба незабавна и абсолютна ликвидност, тъй като коефициентите са под единица за всички години на изследвания период (с изключение на коефициента за незабавна ликвидност през 2008 г. – 1,32). Това показва, че кооперацията с наличните си парични средства и краткосрочните си вземания не може да покрива текущите си пасиви и се нуждае от допълнително финансиране за покриване на текущите си задължения.

2. Показатели за финансова автономност и задлъжнялост

Показателите за финансова автономност и задлъжнялост определят равнището на финансова независимост на земеделската кооперация от кредитори и възможността да покрива дългосрочните си задължения. Високата степен на финансова автономност дава информация на ръководството на кооперацията, че отпуснатият им кредит може да се обслужва регулярно (табл. 2).

2.1. Коефициент за финансова автономност ($K_{фа}$)

$$K_{фа} = \frac{\text{Собствен капитал}}{\text{Пасиви}}$$

2.2. Коефициент за финансова независимост ($K_{фн}$)

$$K_{фн} = \frac{\text{Собствен капитал}}{\text{Постоянен капитал}}$$

2.3. Коефициент на обща задлъжнялост ($K_{оз}$)

$$K_{оз} = \frac{\text{Пасиви}}{\text{Собствен капитал}}$$

От равнището на показателите за финансова автономност и задлъжнялост може да се направят следните изводи:

- показателят коефициент на финансова автономност, познат още като коефициент за покритие на дълга, показва колко единици собствен капитал покриват единица привлечен капитал, което зависи от спецификата на стопанската дейност и размера на лихвения процент по кредитите, отпуснати от съответните финансови институции. Собственият капитал трябва да бъде не по-малко от една трета от общата сума на пасивите, за да може да се осигури нормално разплащане за един по-дълъг период от време (Georgiev, 2004). В нашия случай той е с 1,27 и 1,45 пъти по-голям (през 2007 г. и 2008 г.), докато през 2009 г. коефициентът за финансова автономност е с 0,12 пъти по-висок от изискуемия минимум. Неблагоприятна е тенденцията на неговото намаляване;
- показателят коефициент за финансова независимост показва възможността на кооперацията да покрива дългосрочните си задължения към финансовите институции, които са я кредитирали в дългосрочен план. Сумата на дългосрочните задължения не трябва да надхвърля една втора от собствения капитал, за да се гарантира необходимата финансова независимост, т.е. като норматив се приема коефициент на финансова независимост минимум 0,50 единици (Georgiev, 2004). През годините на изследвания период в кооперацията този коефициент е с непроменени стойности и възлиза на 0,99, което е близо два пъти повече от минимума. Това е една благоприятна тенденция;
- показателят коефициент на обща задлъжнялост е познат като реципрочно капиталово съотношение на показателя коефициент на финансова автономност (Georgiev, 2004). През периода 2007-2009 г. той се движи в границите от 1,24 до 2,72 и е с тенденция

Таблица 2. Изходна информация за изследване на показателите за финансова автономност и задлъжнялост през периода 2007–2009 г.

Table 2. Background information for the study of indicators of financial autonomy and debt for the period 2007-2009 (x. лева)

Изходни данни и показатели Baseline data and indicators	Години/Years		
	2007	2008	2009
Собствен капитал/Equity	882	1460	1003
Пасиви/Liabilities	1172	1809	2731
Дългосрочни пасиви/Long-term liabilities	4	9	9
Постоянен капитал/Fixed capital	886	1469	1012
Коефициент на финансова автономност Coefficient of financial autonomy	0,75	0,81	0,37
Коефициент на финансова независимост Coefficient of financial independence	0,99	0,99	0,99
Коефициент на обща задлъжнялост Ratio of total debt	1,33	1,24	2,72

на повишение, т.е. кооперацията е с висок коефициент на обща задлъжнялост, което означава, че със собствения капитал се покриват от 36,72% до 80,70% от пасивите.

3. Показатели за рентабилност

Рентабилността е способността на предприятието да „произвежда печалба“ (Chukov, 2003). Рентабилността като показател за ефективността има относителен характер, защото, за да се определи равнището на ефективност, е необходимо абсолютната сума на печалбата да се съизмери с друга величина, която се приема като базисна (Bencheva et al., 2008). Освен това може да се приемат и различни разновидности на печалбата (брутна, нетна печалба от основната дейност и т.н.). Изходната база за изчисляване на рентабилността също може да е различна (разходите, активите, собствения капитал и т.н.). По този начин съдържанието на рентабилността е различно при използване на различните съотношения. Показателите за рентабилност са изчислени като коефициенти, които са положителни величини, когато финансовият резултат е печалба, и отрицателни, когато финансовият резултат е загуба. По този начин се показват темповете на възръщаемост на капитала (при реализиране на печалба) и на темповете на декапитализация (при получаване на загуба) на земеделската кооперация (табл. 3).

3.1. Коефициент на рентабилност на собствения капитал ($K_{рск}$)

$$K_{рск} = \frac{\text{Финансов резултат}}{\text{Собствен капитал}}$$

3.2. Коефициент на рентабилност на привлечения капитал ($K_{рпк}$)

$$K_{рпк} = \frac{\text{Финансов резултат}}{\text{Привлечен капитал}}$$

3.3. Коефициент на рентабилност на активите ($K_{ра}$)

$$K_{ра} = \frac{\text{Финансов резултат}}{\text{Сума на активите}}$$

3.4. Коефициент за обща рентабилност ($K_{ор}$)

$$K_{ор} = \frac{\text{Финансов резултат}}{\text{Нетни приходи от продажби}}$$

Получените резултати от съизмерване на различните базисни величини, които формират равнището на рентабилността като относителна величина, показват следното:

- коефициентът на рентабилност на база собствен капитал е на едно ниско равнище и неговото нарастване през 2008 г. спрямо 2007 г. е недостатъчно, докато коефициентът през 2009 г. е с отрицателен знак, което не може да стимулира кооперацията да увеличава собствения си капитал;

Таблица 3. Изходна информация за изследване на показателите рентабилност и ефективност през периода 2007–2009 г.

Table 3. Background information for the study of indicators of profitability and efficiency for the period 2007-2009 (x. лева)

Изходни данни и показатели Baseline data and indicators	Години/Years		
	2007	2008	2009
Активи/Assets	1172	1809	2742
Собствен капитал/Equity	882	1460	1003
Привлечен капитал/Borrowed capital	290	349	1728
Нетни приходи от продажби/ Net proceeds from the sale	1146	2481	1872
Обща сума на приходите/Total income	1249	2482	1881
Обща сума на разходите/Total cost	1184	2180	2338
Финансов резултат (нетна печалба след облагане)/ Financial result (net profit after tax)	65	302	- 457
Коефициент на рентабилност на собствения капитал/Rate of return on equity	0,07	0,21	- 0,45
Коефициент на рентабилност на привлечения капитал/Rate of return on capital employed	0,22	0,86	- 0,26
Коефициент на рентабилност на активите/ Coefficient of return on assets	0,06	0,17	- 0,17
Коефициент на обща рентабилност/ Coefficient of overall profitability	0,06	0,12	- 0,24
Коефициент на ефективност на разходите/ Ratio of cost effectiveness	1,06	1,14	0,80
Коефициент на ефективност на приходите/ Coefficient of efficiency of revenue	0,95	0,87	1,24

- коефициентът на рентабилност на привлечения капитал показва същите тенденции като този на собствения капитал, който като абсолютна величина през 2007 и 2008 г. е неколккратно по-малък от общия размер на собствения капитал – съответно 3,04 и 4,18 пъти. През 2009 г. показателят е с отрицателен знак, което показва, че на всеки лев привлечен капитал се получава загуба от 0,26 лв.;
- коефициентът на рентабилност на активите е пораснал през 2008 г. спрямо 2007 г., което е положително с 0,06 единици. Нарастването показва, че ефективността от използването на дълготрайните активи се повишава, както се увеличава и обръщаемостта на краткотрайните активи, макар и незначително. През 2009 г. показателят е с отрицателен знак, резултат от получената загуба;
- коефициентите на обща рентабилност през 2007 и 2008 г. са положителни величини и показват, че на един лев нетни приходи от продажби се падат 0,06 и 0,12 лв. брутна печалба, което, макар и в недостатъчна степен, е положително явление, докато през 2009 г. показателят е с отрицателен знак.

4. Показатели за ефективност

Най-важният критерий за равнището на ефективността е степента на рентабилност, който се изследва чрез съпоставяне на приходите с разходите, които са изходни величини за определянето ѝ. Това означава, че показателите за ефективност характеризират съотношението на приходите и разходите, изчислени като коефициенти (табл. 3).

4.1. Коефициент на ефективност на разходите (K_{ep})

$$K_{ep} = \frac{\text{Приходи}}{\text{Разходи}}$$

Коефициентът за ефективност на разходите показва, че срещу 100 лева разходи през 2007, 2008 и 2009 г. са получени съответно 106, 114 и 80 лева, което е недостатъчно през първите две години, докато през третата година е налице загуба в размер на 20 лева на 100 лева вложени разходи.

4.2. Коефициент на ефективност на приходите (K_{en})

$$K_{en} = \frac{\text{Разходи}}{\text{Приходи}}$$

Коефициентът за ефективност на приходите показва съответно, че през годините на изследвания период на 100 лева приходи се извършват съответно 95, 87 и 124 лева разходи, което показва, че вложените разходи се използват недостатъчно ефективно.

ИЗВОДИ

1. Земеделската кооперация има много добра обща ликвидност, незадоволително равнище на коефициент за бърза ликвидност и с определено слаба незабавна и абсолютна ликвидност.
2. Коефициентът за финансова автономност е по-висок с 0,12 пъти от изискуемия минимум и е с тенденция на намаляване, докато коефициентът за финансова независимост е с непроменена стойност и е близо два пъти повече от минимума. Кооперацията е с висок коефициент на обща задлъжнялост, като със собствения капитал се покриват от 36,72 до 80,70% от пасивите.
3. Коефициентите на рентабилност и ефективност са на едно ниско равнище, докато през 2009 г. показателите са с отрицателен знак, което е неблагоприятна тенденция. Получените приходи на 100 лв. разходи са с ниски стойности, а вложените разходи се използват недостатъчно ефективно.

LITERATURA

- Averkovich, E., Gerganov, G., 2004. Schetovodno otchitane deynostta na zemedelskite kooperatsii i sdruzhenia, izd. Pluton-1, Plovdiv.*
- Bencheva, N., Ligeon C., Delikostadinov S., Pupala N., Jolly C., 2008. Economic and financial analysis of peanut production in Bulgaria. – Journal Central European Agriculture, 9, 2, 273-281.*
- Chukov, K., 2003. Finansovo-stopanski analiz na predpriyatieto, izd. Trakiya-M, Sofia.*
- Durin, St., Durina, D., 2002. Schetovodstvo na predpriyatieto, izd. Forkom.*
- Georgieva, E., 2009. Disertatsia za poluchavane na obrazovatelna i nauchna stepen doktor.*
- Georgiev, G., 2004. Finansovo-schetovoden analiz na targovskoto druzhestvo, izd. Forkom.*

*Статията е приета на 12.02.2012 г.
Рецензент – доц. д-р Павел Паскалев*